

Öregszi a rádió. Már hetvenéves. Mindenféle encsembencsemekkel fölszerelik az újakat, hogy kelendőbbek legyenek, de Kriván Mihály azt mondja, legtöbbjük már akár 1937-ben is megvolt, igaz, más elveken működve.

Megszólal a szappantartó

Mutatja, milyen állapotban kapta legtöbbjét. Porosan, darabban. Első dolga mindig, hogy helyet csinál neki agyonzsúfolt asztalán, aztán előveszi javítási rajzát, és nem tágt addig, amíg meg nem szólal megint.

● **Sok szakkönyved van.**
– Azelőtt félrerakták a könyvesboltban a nekem valókat. Amikor már nem tudtam elmenni értük, mert annyira fölment az áruk, elkezdett terjedni a hír, biztosan meghaltam már.

● **A csövek?**
– Kétszáznál több rádiócsövem még mindig van. Biztosan nem marad már rá időm, hogy fölhasználgam, de sajnálnám kidobni. Minden hozzávaló alkatrészrel is el vagyok látva, ez tehát nem jelent gondot. Kötelességem azonban minden helyreállítani azt a szolgáltatást, amit eredeti állapotában tudott. Mondok egy példát: volt benne hangszínszabályozó, de nem volt olyan szerkezete a javítónak, amilyen kellett volna, ennél fogva megalkudott a lehetőséggel, és elúszott a hangszín. Vagy: változott a hullámhossz adás közben. Hogy ne kelljen mindig utánatekerni, automata követőt építettek bele. Ez is el szokott veszni javítás közben. Én visszaállítottam ezt is. Most jön azonban a neheze. A doboza. Szűtte meg, vagy összetörött. Őcsém pénzügyi közigazda, de nagyon érti a rádiódobozok restaurálását. Gondolj csak bele! Összetörött a skáláit, mert az üveg mindig is törékeny volt, de nem tehetünk be helyette másikat. Olyan lenne, mintha ókori darabban játszó színész kvarcórát viselne a karján. A stílus mindenben szent dolog. Szerencsére van Pesten valaki, aki fotóeljárással tud ugyanolyan skálát üveget csinálni.

● **Az elején kellene kezdenünk.**
– Természetesen detektoros rádióval indultam én is. Elfelejtini nem lehet a gyönyörűséget, amikor az első megszólalt. Hatalmas szó volt: szappantartóba is be lehetett építeni. Megszólalt a szappantartó!
● **Ez is az, ami az asztalon van?**
– Az telefon-kihangsóító. Apámnak elkezdett romlani a hallása, vettünk neki egy televíziót, de nem hallotta. Neki csináltam egy kihangsóítót, és ha már bekezdtem,

Öreg rádiók, rakáson Kriván Mihállyal. (Fotó: Somogyi Károlyné)

Ki is Kriván Mihály? Szégyenlem, hogy rádiós kollégámnak kellett föl hívnia rá a figyelmemet, illetett volna hamarabb megismer-nem. Maga se tudja megmondani, hány készüléke van. Akkor volt szándégyven, amikor szülei meghaltak. Egy kiállításra való.

Ötödik hónapja a nyíregyházi rádió szervezésében járja az országot, a többi itt-ott amott. Kiállítás a rádió? Szépnek szép mind, de ott mind néma, noha valamennyi képes szépen szólni. Azt se tudja megmondani, hányat ajándékozott már el.

magunknak is egyet, telefonhoz. Te tudtad, milyen tökéletes hangfölvételt lehet csinálni detektorossal?
● **Ne keverjünk össze dolgokat! A detektoros rádió idején nem volt még magnetofon.**
– Elő tudnék halászni most is egyet, bele van építve a detektoros rádió. Amikor szép muzsikát adott a Kossuth, bekapcsoltam, és fölvettem. Sokkal tisztább hangot adott, mint a szabvány középhullám. Látod azt a sok magnókazettát az asztalon? Legalább háromszáz.

Elég sokat vettem föl belőlük detektoros készülékről.
● **De te raktad bele a magnóba!**
– Én hát.
● **Utána?**
– Középsíkasként még, jóval érettségi előtt elkészült az első egycsöves készülékem. Fülhallgató volt az is, és telepes. Amikor a műszaki egyetemre kerültem, a barkácsboltból vettünk mindenféle alkatrészeket, és szinte szériában készültek a rádiók. Volt olyan évfolyamtársam, aki ebből tartotta fenn magát.

● **Egyszer csak jött a Néprádió.**
– Jó is volt az, de nagy baja, hogy a Kossuthon-Petőfin kívül mást nem fogott. Akkor az adta a mellékkeresetet, hogy átépítettük világvevővé. Amerika hangja, Szabad-Európa akkor is fontos volt, ha vadásztak rá. Te jó Isten! Mennyi energiát áldozott az ország a brumfű részre!
● **Az mi volt?**
– A zavaróáramlás hangja oszcilloszkópon úgy futott, mintha fűrészfogakból lenne. Kihagyták azonban a ti-

zenhárom méteres hullámhosszát, hogy a kormánytagjai is tudják hallgatni. A hivatalos készülékekről ez a sáv hiányzott. Mi ezt is be-lraktuk.

● **Aztán a táskarádiókat kellett áthangolni rövidhullámra.**
– Nagy hullám volt az is. Jó mester két óra alatt átszerelte.
● **Hogyan kerültél Szege-dre?**
– Vásárhelyi vagyok, de szüleim szegediek. Amikor végeztem, ide jöttem a postaműszak erősítő állomására. Első és egyetlen munkahelyem ez volt. Csakhogy a műszaki egyetem gyenge-áramú mérnöki diplomája kevés volt ide, külön el kellett végeznem a postaműszaki is. Üzemmérnökként jöttem, és vezetőjeként mentem nyugdíjba.
● **Azóta?**
– Tanítottam technikumban, főiskolán és az egyetemen is. Most is, heti 21 órában.
● **Nyugdíj mellett?**
– Nyugdíj mellett. Az igaz, hogy vele együtt már a nyugdíj is adózik, de mit tehetnék ellene? Valamiből meg kell élnünk.
● **Bent tanítasz Szege-den, de tanyán laksz.**
– Ezer oka van annak is. Odakint jobb a levegő, nagy a csend, és olcsóbb a megélhetés. Krumpli, zöldség, gyümölcs, minden megte-rem, nem kell pénz adnunk rá.
● **Látom az agancsaidat, tehát vadászol is? Ilyen nagy vadak itt ritkán vannak.**
– Tanítványaim révén el-jutottam Pápára is, Győrbe is, Salgótarjánba is. És vadászmeisteri vizsgám is van.
● **Az mire jó?**
– Magam adjusztálhatom a tróféákat. Tizenegy képes-tésem van összesen, de ebbe a hegesztői vizsga is beletar-tozik. És igazságügyi szak-értő is vagyok. Azért, sze-rencsünkre, még nem kell külön adóznunk.
● **És a fényképek?**
– Három gépem van, min-denféle lencsékkel. Régen sokat fényképeztem, de ma az egyik legköltségesebb lu-xusnak számít.
● **Amikor bejössz a tanyá-ról?**
– Elkezd csavarni az or-romat a benzinszag. Amíg bent laktunk, észre se vettem. Ennyit jelent az a hat esztendő, amit már kint tölt-ünk a feleségemmel.
Isten éltesse a hetven-éves rádióval, és rádióddal együtt.

Horváth Dezső

Decemberben „előszerződnek” Jövőre: tízezer új szegedi telefon

Dr. Lednitzky Péter, a Deltáv Rt. marketing-igazgatója kérdé-sünkre elmondta, hogy a követ-kező hetekben (december végé-ig) mintegy tízezer előszerző-dést küldenek el a szegedi tele-fonigénylőknek. Emlékeztetül: az előszerződés új forma, amely-nek aláírásával az igénylő meg-erősíti előfizetői szándékát, s en-nek jeléül előlegként befizeti a bekapcsolási díj egyharmadát, 10 ezer forintot.

A Deltáv Rt. pedig arra vállal kötelezettséget, hogy a szerző-dés megkötésétől számított egy éven belül beköti a telefonvona-lat. Ha mégsem teljesítené az egy éves határidőt, szigorú köt-bér terheli.

Szegeden már 1996. elején megindulnak a hálózátépfítési munkák a régi Rókus városrészb-en. A Kossuth Lajos sgt., Ró-kusi krt., Körtöltés u., Makko-serdő sor, Csongrádi sgt., Berli-ni krt. által körbezárt területen – ha az időjárás is a szakemberek kezére játszik – már áprilisban bekapcsolhatják a vonalakat.

A fűlősvárosiaknak egy ki-csít tovább kell vámiuk: a tervek szerint ott a tavasz végén, nyár elején csöröghetnek először az új telefonok. (A kissé nehezen megrajzolható utcahatárok: Ró-mai krt., József Attila sgt., Retek u., Sziléri sgt., a töltés vonala, Felső Tisza-part.)

Ugyancsak a '96-os év első felében tervezik a régi rókus-i városrész másik felének fejlesztését: a Kossuth Lajos sgt., Lon-doni krt., Kálvária sgt., „vidékét” még a nyáron igyekeznek bekapcsolni a hálózathoz.

Ugyancsak az első félévre tervezik még Béke- és Klebels-bergtelep, valamint Kiskundo-rozma új vonalainak bekötését is.

Akadnak még a városban olyan területek, amelyek koráb-ban kimaradtak a fejlesztésből: a Bécsi krt., Szentháromság u.,

Nemrégiben adtunk hírt arról, hogy megke-zdődt a Deltáv Rt. tele-fonhálózat-fejlesztési programja: elsőként Tá-pén fogtak bele a munká-ba. Akkor azt ígértük, szegedi olvasóinkat is ha-marosan tájékoztatjuk arról, meddig kell még türelemmel várniuk a tele-fonvonal bekapcsolásá-ra. Ezt most meg is tesszük, s arról értesít-hetjük a szegedieket, hogy jövőre 10 ezer új tele-fon is csöröghet a vá-roshban.

Rákóczi u. környékéről van szó – az itt lakók is bizhatnak abban, hogy még a jövő év első felében lefektetik a bekapcsoláshoz szükséges kábeleket.

Az 1996-os esztendő második felében keritene sor Kecskéste-lep, Gyálarét, Szentmihály és Algyő telefonhálózatának fej-lesztésére, s ugyancsak ebben az időszakban látják el vonalakkal Szeged déli iparterületét, s az ún. iparvárosi részt is.

Dr. Lednitzky Péter szerint a Deltáv Rt. fő célja az, hogy 1996 végére Szeged telefonellát-tottság szempontjából kritikus területeit a kívánatos szintre emeljék.

A most említett területek (így például Petőfitelep) lakóinak 1997-ig kell türelmesnek lenni-ük: a fejlesztési program idő-rendjében ekkor következnek sorra.

A marketing-igazgató meg-ítélése szerint, ha a Deltáv Rt. elkészül az alaphálózat kiépíté-sével, az igénylések benyújtása után akár egy-másfél hónapon belül bekapcsolhatják a telefon-vonalat.

A nagyarányú fejlesztések miatt 1996-ban szükségessé vá-lik a központ kapacitásának bő-vítése is – ezt a hálózátépfítéssel párhuzamosan végzik majd.

Ny. P.

Adatok a vonalakról

Az igénylők száma Csongrád megyében (Szegedet is beleértve): 35 ezer. Szegeden 16 ezren várnak tele-fonra. Az előfizetői vonalak száma Csongrád megyé-ben: 72,5 ezer (ugyancsak Szegeddel együtt).
Városunkban 46 ezer vonalat tartanak nyilván. Eb-ből egyéni előfizetői vonal: 38 ezer, a többi ún. „közü-leti.” A telefonvonal bekapcsolásának díja egyéni elő-fizetők esetében 30 ezer forint (plusz áfa); üzleti (köz-üzleti) előfizetők számára 90 ezer forint (és az áfa). Az igények teljesítésénél az érvényes rendelkezés szerint a várakozó listát veszik figyelembe, de előnyt élveznek az „üzleti” telefonvonalak igénylői.

Az első néhány perces mo-zifilmek Szegeden 1900-ban jelentek meg a Pesten 1899-ben alakult Uránia Tudomá-nyos Színház vidéki előadá-sainak keretében. Ezek a ma-ga nemében igényes kisfil-mek a fűlő művelt polgári-értelmiségi réteg számára ké-szültek. Majd hamarosan megérkeztek a nyugati film-ipar szériában gyártott szóra-koztató filmjei, amelyek már jóval szélesebb tömegekhez szóltak. „A katonákat, iparos-segégeket, cselédeket, a vásá-rókat mutatványosok és circuszok közönségét” a vándormozik szórakoztatták, amelyek a cir-kuszokhoz hasonlóan a Szent István téren vették föl sátru-kat, de a túlzott lakótanya mellett is működtek időnként. Nem egy kávéházban is meg-teremtették a filmvetítés föl-tételeit, amivel a hely vonze-rejét igyekeztek növelni, megismertetve a filmet a ká-véházak kispolgári közönsé-gével, iparosokkal, kereske-dőkkel.

Az állandó mozik megépít-tésére a legforgalmasabb vá-rosközpontban került sor.

Emlékirat a lebontott Fáklya moziról

1913-ban nyitott a Korzó. Az I. világháború bizarr velejáró-ja volt, hogy az eseményeit bemutató háborús filmhí-radók nyomán nőtt az embe-rek morális érdeklődése. Abonyi Mihály volt az, aki 1918-ban nekilátott, hogy a Kossuth-kávéház kerthelyisé-gében létrehozzon egy 1400 fős mozit; ez lett a Belvárosi, amely 1920. szeptember 8-án kezdett vetíteni.

Szeged város közönsége a Délmagyaror-szág 1995. május 26-i számából értesült arról, hogy a Fáklya mozinak mindössze ez év augusztus 20-ig lehet már csak közönsége. Azt követően a bontósákányok járnak ha-

láltáncot ott, hol ez idáig generációk sora töltött el szórakozással egy-két órát. Ezen generációk számára szeretném néhány sorral megőrizni az éppen idén 75 éves mozi emléket.

Mozi létesítésének gondo-lata e telken már 1916-ban fölmerült. A háború alatt gyors ütemben megerősödő magyar filmgyárak moziépü-letek építésére is vállalkoztak. A „Star” filmgyár és film ke-reskedelmi rt. szegedi képviseletét ellátó Mihálovics De-zső irányításával 1918–20 kö-zött valószínűleg végül a Szé-chenyi mozgó színház a Szé-chenyi tér 6. számú sarokház udvarán a Horváth Mihály ut-cára nézően, ifj. Gyenes La-jos tervei alapján, a szegedi Ottovay Károly kivitelezésé-ben.

A mozi nyitására 1920 ka-rácsonyán, december 23-án került sor. Ezzel Szeged mozi-jai férőhelyeinek száma kb. 5 ezer főre bővült. A kor szoká-sához igazodva a Széchenyi-mozinak is megszervezték a saját zenekarát.

1921-ben először Pesten, majd vidéken szintén sor ke-rült a moziengedélyek fölül-vizsgálatára a zsidó tőkék miatt lecsökkent kereslet követ-keztében jó ideig zárva volt. Ennek ellenére a városban többfelé, elsősorban kispolgá-ri rétegeket célzóan működő időszakos és kávéházi mozikkal szemben a három korsze-rű belvárosi mozi (Korzó, Belvárosi, Széchenyi) egyike-ként sikerült megőriznie von-

zerejét a város összes társa-dalmi rétege számára. A ma-gyar játékfilmgyártásnak el-sősorban a 30-as évekhez kapcsolódó fölvirágzása játé-kony hatással volt a későbbi-ekben a Széchenyi-mozi éle-tére is.

jobb felől helyezkedik el az előcsarnok, melynek homlok-zati jele a lapos előtetővel véd-et bejáratok sora, fölöttük geometrikus mintázatú, szí-nes csempézett felület, majd legfőképpen a besűrtített vaspálcák is elősegítik a bejárat igényel-te hanguliyosság kiteljesedé-sét. Ehhez képest jóval visszafogottabb a bal oldali rész, amely mögött a nézőte-ret alakították ki. A földszin-ten egyenként állnak a kijára-tok, a felső rész vakolt felüle-tében csak a tetőterasz vas-pálcáinak vonalában keskeny csíknyi a csempé. Ezek kö-zött a legteljesebb szabályta-lanságot követve vágják a kü-lönböző méretű ablakokat – az előcsarnok két szabályosan elhelyezett ablakának kont-rasztajként, mely utóbbiak fi-nommal fogalmazott átmenet-tel jelennek a szorosan il-leszkedő saroképület hagyo-mányos homlokzatképzésé-nek irányában.

Illetve már csak jelen-tettek...

Ozsváthné Csegezi Monika